СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 178. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 3. серпня, 1925. VOL. XXXIII. No. 178. Jersey City, N. J., Monday, August 3. 1925. THREE CENTS

Приклонники митрополита Платона здобули собор. -- Филиповський у вязниці.

ПЛАТОНІВЦІ ВИКИНУЛИ ЗАЛОГУ ФИЛИПОВСЬКОГО НА УЛИЦЮ, ВИРУБАВШИ ВХОДОВІ ДВЕРІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 31. липня. — Сьогодня вже від вчасного ранку збирались приклонники митрополита Платона біля російської православної катедри на 97-ій улиці. Вполудне вже було їх до 600 і всі вони ждали терпеливо серед дощу дальшого розвитку подій, бо по наказу судді найвисшого суду Арона Леві Филиповський мав сьогодня забратись, під загрозою 30-дневного арешту. Одначе Филиповський не виходив, але держався далі забарикадований із своєю залогою 30 „карпаторосів" у мешканню митрополита.

Аж коло 1-ої години сполудня заїхав перед дім при 15 Іст 97-ій улиці автомобіл з двома шерифами й адвокатом Г. Г. Шегердом.

Вони пійшли сходами до мешкання митрополита і застукали в двері, але ніхто не виходив. Товпа народу посунулась під мешканне, а за нею і поліція, яка пильнувала порядку.

Тоді отворились двері церкви і відтам вийшов Филиповський, одягнений в чорний одяг і чорний колпак.

Публика крикнула: — Ось він!

Тоді шерифи пійшли до Филиповського. Сей сказав, що не одержав жадного наказу.

— Наказ є тут! — сказав один шериф і вручив його Филиповському.

Тоді його взято до автомобілю і відвезено до вязниці при Ладлов Стріт. Коли відїздив, публика кричала: Большевик, большевик!

Ледви Филиповського відвезено, „карпатороси" зачинили двері церкви і знову скрились у хаті як у „кріпости".

Поліція не хотіла ломити дверий, бо дістала упімнення від судді за вломанне з Филиповським 1-ого липня. Одначе публика не стерпіла. Серед неї найшлись силачі, котрі взяли пару колів з недалекої будови і мерщій поспішили з тими „інструментами" під двері мешкання митрополита. Поліція була тільки рада, що вони її виручать і нічого не казала, а тільки й собі поспішила під двері, щоб не допустити до надужить.

Колами вдарено в двері. Вони розтворились і „кріпость" упала.

Платонівці увійшли до середини, а за ними пійшла поліція. Там найшли залогу майже з 60 осіб. Були то духовні, цивільні, женщини і діти. Всі немов на даний знак підняли крик і виск. Платонівці брали одного по одному за ковнір і викидали зі сходів на улицю — на дощ.

Секретар Филиповського о. Михайло Червинський зачав протестувати до поліції проти наїзду, але його протестів ніхто не слухав.

Другі священики кричали в розпуці і переляку:

Там на горі є женщини і діти!

І знову тоді женщини і діти мов на знак диригента зачали вищати під небеса.

Коли Платонівці очистили партер, пійшли на перший поверх. Там женщини дуже протестували. Одна навіть кричала, що її ранено і одяг на ній подерто. Але виявилось, що вона сама ранилась і теж сама подерла одяг.

Поволи вичищено і другий поверх, а вкінці забрано теж і дітий з третього поверха.

Півтора години тривало, заки ціла залога Филиповського найшлася на улиці на дощі, а Платонівці вже були в посіданю дому і церкви.

Вони взялись очистити хату, щоб митрополит міг ще вночі вернутись до свого дому. Між іншим подерли і викинули портрет Филиповського, який він був повісив в канцелярії митрополита.

Вечером прибув митрополит Платон. Зібрана на улиці публика привитала його оваційно.

Він поблагословив публику і повідомив, що в сю неділю не буде в соборі богослуження, аж у слідуючу неділю, 9-ого серпня с. р., буде торжественне освячення церкви.

ФОРД МАЄ 62 РОКИ.

ДІТРОЙТ, МИШ., 30. липня. — Найбогатшому Американцеви, власникови найбільших фабрик автомобілів, Генрієви Фордови сьогодня минуло 62 роки.

В день уродин він працював як звичайно.

Репортерам ґазет заявив, що не має їм що сказати, кромі того, що чується цілком здоровий, та що вірить у красшу будучність для людського роду.

Один репортер спитався його:

— А як Ви се чуєте, що днів Вашого життя щораз то менше?

Форд на се відказав:

Я ніколи не думаю про зменшенне днів. Я живу сьогодня, а не вчера або завтра. Про вчера вже подбалось, а завтра саме про себе подбає.

НІКЕЛ І МЕЙОР.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 30. липня. — Нюйорські демократичні лідери кажуть, що демократична органіазція Ню Йорку заявиться за 5-центовою оплатою на трамваях та на воздушних і в підземних зелізницях, щоб вибити мейорови Гайденови арґумент, що він одинокий за 5-центовою їздою.

Українські Громадяни!

Українським селом заволоділа чорна розпука! В смертельній глущі занепадає село, основа нашої нації. Нидіє, марніє, тратить силу та вмирає повільною смертю. День в-день приходять звістки про випадки голодової смерти. В селах вже є голодовий тиф. Старці, матері та діти вються в голодових судорогах.

Де найдуть вони поміч?

Ми заморська іміґрація мусимо дати їм поміч!

Коли Ваша громада досі не зложила своєї жертви Вашим обовязком подбати про се, щоби збірку переведено негайно.

За всіми інформаціями пишіть до Обєднання:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

ПОМЕР КУПЕЦЬ ЗБІЖЖА; ЛИШИВ ЧОТИРИ МІЛІОНИ.

Торонто. — Ще у вересні, 1924 р. помер в Торонто Джеймс Карутерс, великий купець збіжжа з Ґрейн Ексчендж, а доперва на днях оголосили, скільки він посідав майна, і як воно має бути розділене поміж його родину. Отже вартість його майна виносить $3,579,542. Окрім того він був заасекурований на 67 тисяч долярів, які дістануть: його син полісу на $13,700, його вдова $2,098, а $51,070 ціла родина.

ПОВІНЧАЛИСЯ В ХМАРАХ.

Дітройт, Міш. — Без дружбів і дружок та без ніяких весільних церемоній Говард Н. Патер, студент авіятики, і Ґлейдіс М. Бакстер, учителька, повінчалися високо у хмарах. Вони обоє були на однім аеропляні, а священик на другім. Священик називається Генрі Г. Форд, з баптиської церкви в Гайленд Парку.

СТРІЛИВ ДО ЖІНКИ, БО НЕ ХОТІЛА ВИНАНЯТИ КІМНАТУ

Монтреал. — Італієць на імя „Джордж" просив паню Емілію Фернет, аби винаняла йому одну кімнату. Колиж вона сказала, що не винайме, Італієць виняв з кишені револьвер і стрілив їй в груди. Рана однак не є небезпечна і пані Фернет буде незадовго знова здорова. А за „Джорджом" поліція пошукує.

САМОВБІЙСТВО БУВШОГО УКРАЇНСЬКОГО МІНІСТРА.

Бувший міністер в уряді отамана Петлюри, Григорій Сиротенко відібрав собі життя в Полтаві, де він жив в останніх часах. Перед трьома роками Сиротенко ще зількома иншими член. партії соціялістів-революціонерів був засуджений на тюрму, але потім його помилували. Після того дістав посаду в Статистичнім Бюрі полтавської ґубернії. Причина самовбійства невідома.

КІЛЬКО Є ЛЮДНОСТИ В БЕРЛІНІ.

В Берліні оголошено в останніх днях звіт з однодневного спису людности, що відбувся 13 минулого місяця. Берлін має тепер 3,950,000 мешканців, то значить, що від 1922 року приросло людности на 1 міліон.

ВІДГОМІН ЗАМАХУ НА ПРЕЗИДЕНТА ВОЙЦЕХОВСКОГО.

Дня 8. липня почався в карнім окружнім суді у Львові сензаційний процес проти промисловця Конгабера і тов. о злочин клевети і обману. Акт обвинувачення закидає підсудним, що вони підкупством при помочи поліційного шпига Микитина хотіли підставити якогось Паньчишина як справника замаху на президента Войцеховского у Львові минулого року. На лаві обвинувачених: Конгабер, Єґер, Ґлязерман, Дворніцкі і Микитин. Супроти цього, що оба обжаловані спрямували ще 3. VII. ц. р. до найвищого суду у Варшаві о вилучення в цій справі львівської апеляції і всіх її підлеглих суддів і цей внесок досі не рішений, др. Ляндав зажадав відрочення розправи аж до порішення внеску. Трибунал по двогодинній нараді внесок оборони відкинув і приступив до дальшого ведення розправи. З черги поставили оборонці нові внески і застереження. Трибунал по нараді майже всі внески відкинув.

ЗНАХІДКА З РИМСЬКИХ ЧАСІВ.

Директори музею в Вешпрім на Мадярщині відкрили мозаїку, дуже мистецько зроблену долівку римського дому з другого або третього століття по Христі. Долівка велика на 60 квадратних метрів. Це найкраща римська мозаїка, яку досі знайдено. На розкопки потрібна сума 25 до 30 міліонів корон, але музей не має на те покриття.

ІТАЛІЯ ОДЕРЖАЛА „КУСНИК ІМПЕРІЇ."

Велика Британія, згідно з конвенцією, яку підписано в Лондоні, в липні, 1924, віддала минувшого тижня Італії ту частину кольонії-Кенея в Східній Африці, яка є відома як „Транс Джубаланд". Акту передачі довершив британський комісар Гоп. Італійський високий комісар, приймаючи „кусник імперії," висказав сердечну подяку Британії, як також заявив свою радість, що відносини між Великою Британією а Італією є добрі. Зараз після всіх тих формальностий британські фани, що повівали на ріжних урядових будинках, стягнено в діл, а на їх місце повивішувано італійські.

ЖІНКИ РОБІТНИЦІ І ДВИГАННЯ ТЯГАРІВ.

Індустріяльні закони в Каліфорнії забороняють фабрикам наймати женщин на роботу, при якій вони мусілиб підносити тягарі поверх 75 фунтів. В Огайо і Ню Йорку дозволеного максімум є 25 фунтів а в Пенсильвенії 15. В инших стейтах законних постанов в тій справі нема. Одначе й саме означення скількости фунтів ще не вповні схороняє працюючих жінок, бо відомо, що лекше, наприклад, перенести 25 фунтів з одного стола на другий, ніж двигнути 15 фунтів з підлоги на полицю понад головами.

ЩО ТЕПЕР КРАДУТЬ.

Нюарк, Н. Дж. — Сімох людий хотіли закрасти з урядового складу всю горівку вартости сто тисяч долярів. Розоруживши трох сторожів, які стерегли складу, горівчані злодії замкнули їх до задної кімнати, а самі взялися до виношення барилок з горівкою на „трок". І вже було на „трокові" 35 барилок цего напитку вартости 70 тисяч долярів, як нечайно впала на злодіїв поліція і перешкодила їх дальшій роботі.

УТОПЛЕНЕЦЬ ВЕРНУВ ЖИВИЙ ДОМІВ.

Мілвокі, Віс. — Давид Бурун ховався від своєї жінки і двох дочок через вісім років. Він нібито утопився в листопаді 1917 р., зіскакуючи з корабля, який плив з Мілвокі до Шікаґо. На нього було вибрано варант за підпалення автомобілевої компанії, але дізнавшися, що він втопився, поліція перестала шукати за ним. Та на днях Боруна арештовано в Лонґ Біч, Каліфорнія і тепер буде суджений за підпал.

НАБУВ СОБІ КЛОПОТУ В ВОДІ.

Лонґ Біч, Каліфорнія. — Джон Саундерс, літ 101, пішов на днях купатися перший раз за послідних 20 літ. Убрався він був в той самий „бейтінґ сут", що уживав перед 20 літами. Коли виліз з води, його поліцман арештував за те, що не був відповідно одітий.

„Цей „сут" був добрий передтим, заки я пішов у воду," оправдувався старушок. „Але він у воді подерся. Я цего не розумію. Думаю, що вовна, яку тепер виробляють, не є така добра як колись була."

Польща виганяє 20 тисяч німецьких родин заграницю як в диких середньовічних часах.

ШНАЙДЕНМІЛЬ, Німеччина, 31. липня. — Польща прогнала з Горішнього Шлеска, який їй признала Ліга Народів тому 5 літ, 20,000 німецьких родин, яких батьки тому 5 літ голосували, щоби Горішній Шлеск належав до Німеччини. Разом проганяє Польща понад 50,000 родин.

Польський уряд дав їм наказ спакуватись до 24 годин і відставляє їх поїздами до німецької границі. Тут їх розміщується по бараках.

Сюди вже прибуло 5,000 Німців, а поїзди привозять нових вигнанців.

Всі вони здавна жили на Шлеску і се був їх край. Там мали свої доми, землю, бизнеси, родини, знакомих. Нараз польський уряд каже їм забиратись до рідної їм Німеччини, але незнаної, бо поза Шлеском вони не були. Вони мусіли попродати все, що мали, за півдурно і втікати в сьому, що мали на собі.

Вони представляють розпучливий вигляд. Се маса середньо-заможних людий, робітників, бизнесменів і фармерів, котрі все стратили і не знають, що далі з ними станеться.

Такий розбій над спокійним населеннем діявся тільки підчас війни, або недавно в Туреччині, яка прогнала без пардону Греків з Малої Азії і Східної Тракії.

Поляки пакували цілі родини до поїздів як худобу і мучили їх цілу дорогу. Сотки вигнанців тяжко розхорілись, а десятки старших і дітий померло по дорозі.

Тут нема їх де примістити і вони лежать масами в бараках на соломі.

Німці заходяться, щоб добути для вигнанців поживу і шукають для них робіт.

Заграничні кореспонденти прибули сюди оглянути маси нещасливців, і кажуть, що колиб не бачили, то годі було-б їм повірити, що в Европі вертаються дикі темні середньовічні часи.

НІМЕЧЧИНА ВИКИДАЄ 7,000 ПОЛЬСЬКИХ РОДИН.

БЕРЛІН, 31. липня. — У відплату за прогнанне з Польщі 20,000 німецьких родин, Німеччина викинула із своєї території 7,000 польських родин із сеї частини Горішнього Шлеска, яку їй призначено, а котрі тому 5 літ голосували, щоби Шлеск належав до Польщі. Загалом Німеччина викидає до 20,000 Поляків. Се переважно бідні робітники, які хоч Поляки, але не вміють або мало вміють говорити по польськи. Богато теж з них має жінки Німки. Тому 5 літ вони голосували за Польщею, але тепер не хотіли-б туди іти, бо знають, що там їм буде тяжше жити.

ФРАНЦУЗИ ВЖЕ ЗАБРАЛИСЯ З РУРЩИНИ.

ЕССЕН, Німеччина, 31. липня. — Сьогодня забралася вже решта французьких окупаційних військ з Рурщини.

Німці приняли опорожненне з вдоволеннем, але спокійно. Завтра Рурщина вже знову буде обєднана з Німеччиною.

УГЛЕВОГО СТРАЙКУ В АНҐЛІЇ НЕ БУДЕ.

ЛОНДОН, 31. липня. — Небезпеку страйку в углевому промислі в Анґлії відвернено сьогодня заходом правительства.

Правительство згодилось платити недобори углевого промислу протягом 9 місяців на покритте заробітних платень, щоби удержати їх в теперішній висоті.

На се, кажуть, правительство видасть $50,000.

ФРАНЦУЗАМ НЕ ВЕДЕТЬСЯ.

ПАРИЖ, 31. липня. — З Марока повідомляють, що Ріфи окружили одну сильну позицію Французів і виперли їх відтам.

Маршал Петен вертається сюди. Він, як кажуть, порадить правительству „сильну акцію" в Мароку.

І ЕСПАНЦІ ВОЮЮТЬ.

МАДРИД, 31. липня. — З Марока повідомляють, що еспанське війско обновило теж военні операції проти Ріфів.

Еспанці таксамо як Французи воюють головно з літаків.

АБД-ЕЛ-КРІМ ДО МАРОКАНЦІВ.

МАДРИД, 31. липня. — Провідник Ріфів видав поклик до всіх племен Марокканців і доручив його відчитати на громадських майданах.

Він каже, що Французи й Еспанці ніколи не погодяться, та що Ріфи наперед поборють Французів, а відтак Еспанців.

Вкінці зазначує, що се крайна пора Мароканцям скинути ярмо і стати вільною нацією.

АСЕКУРАЦІЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ.

ЛОНДОН, 31. липня. — Палата громад приняла нині проект закона про обезпеченне на випадок безробіття.

Партія Праці голосувала проти проекту.

ПРОТИ ФАШІСТІВ НА СИЦИЛІЇ.

РИМ, 30. липня. — Противники фашістів виступили против них у виборах на острові Сицилії. Вони зорґанізували під проводом бувшого премієра Орлянда „бльок свободи" і сподіваються значних успіхів.

ЩЕ ОДИН ВІЙСКОВИЙ СОЮЗ ПОЛЬЩІ.

БІЛГОРОД, стол. Сербії, 30. липня.—Югославянське правительство веде переговори з польським урядом у справі заключення військового і торговельного союза на зразок польсько-чеського і польсько-румунського союза.

Якщо переговори увінчаються успіхом, так Польща буде в союзі з усіми членами „малої антанти," дарма, що до неї не належить.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПРИМІРИ

Залучую $5, з того прошу взяти $3 як народний податок, а $2 на голодуючих в старому краю.

З поважанням Гринько Гринда, Боффало, Н. Й.

На Ваші руки госилаю свій одноднєвний заробіток в сумі $5 і призначую на голодуючих селян у пов. Турка, Сх. Галичина. Кличу також Антона Підуфалого і Тимка Мазурика з Ембрідж, Па., Николу Сікорського і Захарка Чайку з Карнегі, Па. Своє опізнення мотивую цим, що кілька місяців був без роботи.

Остаю з належним поважанням
Роман Пристай, Ембрідж, Па.

Засилаю два доляри на голодних, та прошу приняти мою жертву для наших нещасних братів в старому краю.

Петро Рудий, Бостон, Масс.

Прошу приняти пять долярів моеї офіри на бідних в Галичнии.

Данило Яворський, Ню Йорк, Н. Й.

Цих кілька примірів вказує нам яскраво, що серед американської іміграції бється ще українське серце, яке відчуває біль замученого народу!

А біль цей страшний! Перед українським селом стоїть страшне марево голоду! Повінь залляла села, знищила сегорічний збір, та оставила сотки без притулку. Удар за ударом паде на наш національний організм!

Нищать наші школи, продають нашу землю Мазурам, а наших селян випроваджують за море, викидають з рідної землі.

Наше народне життє хитається під ворожими ударами і треба негайної помочі! Цю поміч може дати лиш американська іміграція! Вірмо, що слідами цих свідомих громадян піде вся американська іміграція та сповнить свій довг супроти свого народу.

Всі збірки пересилайте негайно до Обєднання Українських Організацій:

OBYEDNANYE, 847 N Franklin St., Philadelphia, Pa.

ПРИВИЛЕЇ ДЛЯ МЕНЬШОСТИЙ НА УКРАЇНІ

Советські газети з України пишуть:

При президії ВУЦВК (всеукраїнського центрального виконуючого комітету) істнує спеціяльна центральна комісія для національних меньшостий. Діяльність її полягае на відокремлюванню національних адміністративно-територіяльних одиниць, опіці над культурним та економічним життєм національних меньшостий. Зокрема комісія дуже богато робить, щоб притягти ЖИДІВ до хліборобства, пересилаючи їх з центральних українських губерній на південь України. В Херсонській і Криворізькій округах виділено спеціяльні земельні участки, куди вже переслано півтора тисячі жидівських родин. Жидівські кольонії відокремлено в САМОСТІЙНІ СІЛЬСЬКІ РАДИ, З ЖИДІВСЬКОЮ УРЯДОВОЮ МОВОЮ. ФУНКЦІОНУЄ ВЖЕ ТРИ СУДОВИХ КАМЕРИ З ЖИДІВСЬКОЮ МОВОЮ.

Ще більшу роботу переведено серед НІМЦІВ. Вже утворено 98 сільських німецьких рад і 5 німецьких районів, а мае бути виділено ще 9 німецьких районів. ПОЛЬСЬКИХ сільських рад виділено досі 15. На Волині мають бути виділені ще 23 ради і утворений польський район та 4 польських судових камер. На Катеринославщині відокремлено два БОЛГАРСЬКИХ райони. На Одещині утворено 10 болгарських сільських рад.

* * *

Читачі бачать, як старанно вишукують на Україні чужинців, щоб наділити їх спеціяльними національними привилеями.

Жидам твориться нові громади, які немов окремі републики мають усе окреме і независиме від держави.

Твориться навіть штучні польські громади, щоб дати їм спеціяльні права. Таксамо німецькі, болгарські й інші.

А одночасно МІЛІОНИ Українців на північному Кавказі, в Курщині, Воронїщині, в Азії, не мають жадних національних прав.

Яка велика РІЖНИЦЯ під тоюсамою владою між правами ТИСЯЧ АБО СОТОК Жидів, Німців, Поляків, Болгар та інших, і МІЛІОНІВ Українців.

Ці мілiони не мають ані прав більшости ані меньшости.

ПРО ЖІНОЧИЙ РУХ

(З приводу відозви конгресового комітету в справі організації українського жіноцтва в Америці).

З рамени конгресового комітету в Ню Йорку вийшов почин організації американсько-українських жінок. Ціль тої організації двояка. Вона хоче зорганізувати українське жіноцтво на взір подібних організацій других народів для боротьби за рівноуправнення женщин, а дальше хоче допомогти визволенню нашого народа через пропаганду між жіноцтвом культурного світа особливо на міжнародних жіночих конгресах.

Як одна так і друга ціль говорять аж надто ясно та переконуючо про вагу справи. Вона повинна відбитися широким відгомоном, а наше жіноцтво повинно поперти ту щасливу думку всіми силами.

При тій нагоді подамо дещо про жіночий рух взагалі.

Славний психіятр Льомброзо писав колись, що чоловік та жінка, це два вже з природи нерівні осібняки. І коли жінки, чи там наука чи закони амагають до цего, щоби як одним так і другим дати ті самі рівні права і обовязки, то це йде проти природи, а що противне природі, то не мае рації істновання.

Мимо цего, як далеко сягае людська память, жінки всіх народів вели меньш або більш отверту а в послідній епосі добре зорганізовану боротьбу за рівноуправнення жінки в публичнім життю. Сегодня живемо вже в тім часі, коли вже майже всі культурні народи признають принціпіяльно рівноправність жінки з мущиною. Кажемо принціпіяльно, бо на ділі навіть в такій Австрії жінка все ще правно, особливо в спадкових справах, сильно упосліджена. Вона не може бути навіть свідком при тестаменті. Але це нічого, коли зважити інші здобутки на ту обставину, що організація жіночого руху це нова. Коли підчас француської революції по проголошенню декларації прав чоловіка, одна з жінок домагалася затвердження "уложених нею прав жінки, то викликала тим таке счудовання, що депутати не знали навіть як до цего братися та поняти, як така справа могла взагалі виринути.

В тій декларації домагалися жінки повного рівноуправнення з чоловіками, активного і пасивного виборчого права та допущення до всіх шкіл та урядів. Жінки почали тоді видавати жіночі часописи та закладати жіночі клюби, в яких горячо дебатували навіть над тим, щоби залишити жіночий одяг, а замінити його мужеським, щоби в сей спосіб усунути на зверх ріжницю між жінками а чоловіками. Конвент, що править доді Францією, повівся супроти того руху по „революційному", себто позамикав всі клюби та часописи та припинив силою перший розмах жінок до організації.

Доперва 1848 рік, що зветься „весною народів", був дійсною весною для жіноцтва. Основане в Англії товариство для піднесення працездатности жінки було початком великого руху, що згори обхопив всі краї. В Злучених Державах почався той рух вже з початком 18. століття.

Найбільш завзята боротьба велася довкола питання, чи допустити жінки до студій на університетах. По тім питанню остала величезна література. Жінки доказували свою здібність на численних примірах многих жінок, які положили великі заслуги на поли штуки і літератури. Вже в старині славилися деякі жінки як знамениті лікарі, як славні поетки як Сапфо, або фільозофки як Гіпатія, то саме було в часах гуманізму, а в новійших часах маємо вже цілий легіон жінок, що мають заслужену славу на поли науки.

Місто Ціріх в Швайцарії перше допустило жінку до свого університету. В 1868 р. записалася там на медичний факультет Марія Фегтлін і одержала в 1874 р. докторський диплом. Вона була першим жіночим лікарем, а заразом тою, що клала здорові основи під жіночий рух, бо була доброю жінкою і матерію, а разом совісним лікарем і пропагаторкою природної. здорової жіночої еманципації.

В кілька літ пізнійше допущено в Швайцарії жінку до студій в технічних школах, а в 1880 р. допущено її до університету в Парижі, а потім в Кембрідж і Единбург в Англії.

Нові виборчі права допускають жінку і до законодатних тіл. Загально відомою в Америці є лейді Астор, що є членом англійського парляменту від 1919 року. Такою самою є рівною і др. Гертруда Баймер, що є послом до німецького парляменту і веде провід в жіночим руху Німеччини.

В 1913 р. іменовано в Лондоні др.Кароліну Спурджон першою звичайною професоркою мовознавства, а в 1922 р. др. Еліза Ріхтер осягнула подібне становище в Австрії.

Перша Голяндія допустила жінку до студій права, а адвокатка др. Естелля Сімонс тішиться там загальним признанням.

За далеко завело би нас вичислити всі імена тих жінок, що зазнають тепер світової слави чи то на літературнім чи науковім поли. Є їх тепер повно у всіх народів. Є вони і в нас, серед Українців. Згадати б тільки славні письменниці як Марію Марковичеву, Лесю Українку, Ольгу Кобилянську, Галичанку, або Константину Малицьку, Ольгу Русову і богато других.

Зорганізоване українське жіноцтво піднесе без сумніву число заслужених українських жінок, бо буде в спромозі допомогти видатнійшим, незасібним одиницям віддатися всеціло науці, підшукае такі таланти, видвигне їх на денне світло, а тим скріпить ще і нашу національну силу і культуру. — Своєю знова пропагандою в користь української справи серед своїх товаришок-жінок культурного світа принесе велику користь для справи української державности.

М.

ПРОТЕСТИ В СПРАВІ СКРШИНСЬКОГО.

I.

Союз Українок в Америці вислав отсей протест проти офіціяльного витання польського міністра Скршинського в Злучених Державах до президента Кулиджа і до Політичного Інститута у Виллиємстави, Месс.:

American women of Ukrainian descent are amazed to lern that the representative of Poland count Skzynski has been welcomed and honored in this country. Poland which was reestablished by America and the Allies began its new history with war on peaceful neighbors, counquest of their territory, enslavement of their peoples, imprizoning and torturing thousands of citizens, men and women, destroying churches, closing schools, dissolving societies and perpetrating innumerable acts of injustice upon the people. Polish gendarms and police are even torturing Ukrainian women. This statement is borne out by the fact, that two women Besarabova and Werbenets, were tortured to death in Polish prisons. The cruel regime of the Polish government is well known throughout Europe, so far in fact that even leaders of France like premier Painleve and speaker of Chamber of Deputies Herriot protested publicly against Polish atrocities on the people.

Hence we too believe that we are justified in protesting against any official welcome and hospitality which may be shown in our country to any official representative of Poland.

LEAGUE OF UKRAINIAN WOMEN OF AMERICA.
JULIA SHUSTAKEVICZ, Pres.
HELEN D. LOTOTSKY, Sekr.

II.

Січ ім. Б. Хмельницького в Ню Йорку вислала до Виллиємстави, Месс., таку депешу:

American Ukrainians who fought in American army in France believed in late President Wilson's principle of self-determination of peoples of Europe. But this principle was violated by Poland which made war on neighboring nation Ukraine, invaded its western part and subjugated it. Polish military regime surpasses that of Czarist Russia or Turkey in Armenia. The Polish government destoys churches, schools, societies, newspapers. It imprisons and turtures thousands of Ukrainian patriots in most abhorring prisons.

French men of learning Painleve, Herriot and others protested against Polish white terror, and we believe that the whole civilized world should join them. We do join them and express our opinion that welcome and hospitality should not be extended in this free country to the official representative of Poland Count Skrzynski.

UKRAINIAN SOCIETY OF BOHDAN KHMELNITSKY.
New York City.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

I.

І. Н., Питсбург, Па. — Тарґани (карочез) найскорше можна вигубити порошком „Блек Флег", який можна дістати в кождій аптиці. Сим порошком позасипати всі шпари в кухні і тарґани вигинуть.

II.

Теорія — значить погляд, оснований на наукових досвідах.

Гіпотеза — здогад на основі імовірности.

Емір, — яким хоче бути Абдель-Крім, се магометанський князь.

III.

Докладного числа **автомобілів** в Злучених Державах не можемо Вам подати. Приблизно їх тепер до вісімнайцять міліонів. Річно тепер в Злучених Державах виробляють нових автомобілів до 5 міліонів, значить, за 10 літ число автомобілів в Америці може що найменьше потроїтись. З уваги на се буде щораз більша вигода для сіл і малих міст, а щораз більша невигода для великих міст. Решта світа має ледви четвертину того числа автомобілів що має Америка. Причиною сього недостача добрих доріг і се, що жадна з держав богатством не дорівнюе Злученим Державам.

КАРТА ЗМІНИ АДРЕСИ.

Хто зміняе свою адрес у,нехай долучить почтову марку за 10 центів і вишле сю картку на адресу:

"SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

До Адміністрації „Свободи":

Залучаючи почтову марку на 10 центів прошу змінити мою адресу.

Моя стара адреса була:

Число відділу........................
Імя........................
Улиця........................
Почта........................

Нова адреса є:

Число відділу........................
Імя........................
Улиця........................
Почта........................

Матвій Костишин.

НЕ ВІР!

Не вір! що загибіль нам злидні віщують
Держать нас закутих у своїх руках.
Наші ідеали до щенту руйнують
Перед нами стелиться лиш кровавий шлях.

Не вір! що кайдани не спадуть ніколи,
Що народ насильства провину простить,
Що ніхто не стане в борбу з „Голіятом"
І їх володарства не розторощить.

Не вір, що подопче нас настрій ворожий,
З ним і слова рідні в могилі заснуть;
Золотії мрії про волю, про долю
В порпурових филях щезнуть, пропадуть.

Ніколи не щезнуть!. . Тільки вір в побіду
Так довго як серце в твоїй груди бесь,
Тільки не затрій го підшептом лукавим
Тоді воля, слава, во вік збережесь.

Не піддайсь покусі! . . не лякайся злиднів
Що сичать мов змії, гарчать як той звір,
Бо для них всіх вибе чорная година,
Стій як мур лиш твердо і в побіду вір.

Джемейка, 26, 7, 1925.

ОПІКА НАД ДІТЬМИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Діти це будучина нації. Тому всі народи докладають великих старань, щоб виховати як слід свою молодїж.

В Чехословаччині крім спеціяльного Міністерства соціяльної опіки істнує цілком приватна громадська організація — Т-во „Опіки над дітьми і молодю". Членами її громадяне всіх ріжноманітних суспільних верств — словом всі ті, кого захопила й обєднала висока ідея виховати молоде покоління в любові до свойого народу, до красоти й правди, сильним й здоровим тілом і душею.

Свою діяльність Т-во проводить по окремих відділах і одно перечислення цих відділів вже дае досить ясну уяву про характер цеї діяльности. Для прикладу беремо Т-во у Градці Кральовому, невеличкому місті, що нараховує кілька тисяч мешканців. Отже воно має — відділ по приміщенню безпритульних дітей до публичних притулків і до приватних родин, як за плату так і без жадної плати. В 1924 році Т-во примістило таким чином 26 дітей і до нього продовжують поступати заяви від бездітних родин про бажання взяти до себе яку будь дитину за свою. Це свідчить про те, що відомости про діяльність Т-ва дійшли у саму глиб народних мас і Т-ву скорше доводиться вишукувати дітей, які потрібують опіки й допомоги, ніж глядати місця, куди їх примістити. Особливу увагу Т-во звертає на дітей, яких безсоромно використовують ріжні жебраки, аби мати з них користь. Таких дітей часто доводиться Т-ву відбирати силою через належні поліційні власти.

Другий відділ дбае про приміщення дітей переважно робітничих родин на літні притулки для відживлення, лікування й підсилення. Таких дітей Т-во в одному Градці Кральовім примістило за рік — 84.

Третій відділ — допомоги дітям бідних родин видаючо самого необхідного одягу, білизни й взуття. Таку допомогу дано 502 дітям.

Відділ допомоги голодним дітям видав за рік 13697 порцій.

Відділ опіки над малолітними злочинцями, караними по суду (умовні кари). За рік взято під догляд й опіку й приміщено до навчання 54 дітей. Праця по виправленню цих дітей майже во всіх випадках дала дуже гарні наслідки.

Т-во приняло на себе правну опіку над майном дітей, які позбулись родичів. Приняти таку опіку просили самі діти — 22 випадки.

Т-во має спеціяльний притулок для сиріт, де виховує 16 дітей; дві тимчасові кольонії де приміщено 28 полусиротят; одну переходову станицю для дітей заблукавших, або таких, яких батьки не можуть дати відповідного приміщення на ніч.

Відділ охорони жінок з немовлятами має окремий притулок для положниць і амбулаторію для жінок, які годують немовлят. Дітям тих жінок, які регулярно приходять на огляд лікаря, притулок видає безплатно молоко й білизну.

Відділ опіки над позашлюбними дітьми вишукує їх дійсних батьків і примушує до повнення своїх батьківських обовязків.

Товариство урядило спеціяльний майдан, на якому під керуванням фахівця з дітьми провадяться гри й забави. Мета майдану відтягти дітей від гор на вулиці, які дуже шкідливо впливають на їх моральний стан.

Т-во має в Градці Кральовому свій власний будинок, де приміщені всі його інституції.

Що торкається опіки над дітьми у віці від 12 до 16 років, то тим заняті спеціяльні два товариства, які хоч і є членами єдиної міжнародної організації, але входять у склад також і цього чеського товариства й працюють з ним як його відділи. Це „Союз опіки над молодими хлопцями" і „Християнський Союз опіки над дівчатами." Опису діяльности цих товариств варто буде присвятити окреме місце.

Отже ми тут згадали про діяльність товариства лише в самих загальних рисах, але підійти до оцінки цеї діяльности з якими будь статистичними, або касовими цифрами майже неможливо. Наприклад відшукати безпритульну або скривджену дитину і безплатно помістити її до якої будь родини, а тим може на все життя дати їй щастя — це велике діло, але жадного касового обороту вона не викаже; таксамо кілька слів з любовю сказаних до дитини у місці і у відповідний час можуть дати їй моральну підтримку значно більшу ніж яка будь значна матеріяльна допомога.

Т-во жадних підпор, а ні звідки майже не одержує, кошти його складаються головним чином — з членських внесків і добровільних жертв. Всі члени товариства працюють безплатно, єдино з власного бажання й доброї волі.

Тепер, коли до нас доходять страшні вісти про стан, в якому перебувають тисячі дітей на Україні, особливо треба подумати про популяризацію таких товариств — і у нас. У Львові істнує подібне українське товариство.

ЛЕҐЕНДА АТЛЯНТІС І НАУКА.

Вже старинні письменники, як Плятон, Евріпід, Страбо, Діодор із Сицилії, Пліній й багато инших писали про казочний остров Атлянтіс, який зник в океані після страшного землетрусу. Атлянтіс жиє дальше не лише в старинному міті, леґенді, але й у новітній науці. Досліднки спречалися завзято про місце, де запався цей остров Атлянтіс. А мав він бути більший як Африка. Инші вірили, що решітки Атлянтіса то Канарійські острови, ще инші вважали Скандинавський півостров частиною затопленої суші.

Славний німецький дослідник Африки Лев Фробеній у великій книжці: „А Африка мовить" пише м. и. так: Самособою сольонське оповідання про Атлянтіс це повість, прикрашена леґенда, але сама суть його так як оповідання про Піґмеїв, про Трою, казку про Скитів й ин. леґенди,— містять у собі зерно правди".

В кождій казці міститься зерно правди. Отже і в цікавій, фантастичній леґенді про Атлянтиду старалися дошукати цього зерна. Тайна Атлянтиди щораз частійше в історії випливає на яв, або як релігійний міт, або як тема для леґенд, повістей, поезій, вкінці й кіна принесли її на екран.

Тепер і вчені почали займатися тайною Атлянтиди з геольогічного погляду.

Щоби пізнати жерела цієї леґенди, треба заглянути до старинних мітів. Найменше фантастичні вісти подає грецький фільозоф Платон (429—347 перед Хр.) у діяльогах про права природи в „Тіме" і „Критію". На основі традиції оповідає він історію давньої суші (континенту), що мав бути на Атлянтикові за Геракле вими стовпами (нинішний Ґібральтар). Суша ця наслідком западання перемінилася в остров, званий Позейдон у честь бога моря. Остров цей мав зникнути з причини вибуху вулькану около 9.000 року перед Хр. На основі єгипетських жерел є докладна дата року 9.564.

Подаючи історію цього острова, оповідає про звичаї раси Атлянтів. За упадок раси боги знищили і затопили в глибинах води цей гарний остров Позейдон. У одному з атенських торжеств, настановленому для святкування памятки побіди Геленів над наїзниками з Атлянти, можна також дошукатися питання Атлянтиди.

Майже всі народи мають леґенди про потопу, Ковчеґ Ноя й загладу якогось мудрого народа, який за гріхи був покараний потопою. Гіндуські і єгипетські жерела згоджуються з тим у багато подробицях. Книги Маї, які переховуються в Британійському музеєви в Льондоні, а написані 3.400 літ тому, видані в американськім перекладі, подають історію острова. Остров 8.000 літ перед написанням тої книги розпався після страшних стрясень і вульканічних вибухів, вкінці запався в море, а з ним згинуло в глибинах морських 64 тисячі мешканців. Дати ці згоджуються з єгипетськими датами. Инші жерела, що походять від великих втаємничених людей Сходу, на основі їх предвиджуючої сили, годі віддавати під досліди наукової критики.

Вони кажуть, що червона атлянтійська раса, яка істнувала 800 тисяч літ, мала велику й високу цивілізацію, вміла науково опановувати незнані нам права природи, примінювала їх у щоденному життю, головно в технічних і лічничих працях. З часом, як почали тих таємничих сил природи вживати в шкільних для людей цілях, раса ця підупала, тратила за кару все нові землі наслідком вульканічних катастроф. Аж вкінці в 9.564 році перед Хр. запався у море останній остров Позейдон. Затонули тоді [illegible] чава культура. Шляхотнійша часть того населення еміґрувала на протязі століть перед загладою й сотворила кольонію. Внесла туди свою високу культуру. Одна з таких численнійших кольоній мала бути в Індіях, а до Єгипту принесли Атлянти високу цивілізацію й знання вже 200 тисяч літ тому. Як сліди тої культури й технічного знання остали побудовані тоді піраміди Сфінкса й Хеопса й нинішні звалища Карнака. І дійсно ці монументальні памятки цікаві будуть усе містецькою а велитенською технікою будови. Бо, відповідно до науки, так молодий, єгипетський нарід будував піраміди з монолітів (величезних каменів). Атлянтійське знання мали єгипетські святині заховати, бо то було таємне знання, що не виходило поза пороги святині. Отже з Атлянтиди має походити найстарша цивілізація, яка в Єгипті сталася колискою нинішної цивілізації. В Індіях у святинях є старі мапи землі, які походять з тих самих жерел. На тих гіндуських мапах видно ще останки слідів Атлянтиди, як остров Позейдон.

В найновійших часах займався питанням Атлянтіса французький вчений др. Люї Жермен із париського геольогічного музею. Він подає в „Реві д' де монд" вислідн своїх дослідів. Доходить до висновку, що в третичній добі „Атлянтіс" був континент між Африкою й Америкою. Після затоплення Атлянтіса остали ще лише Канарійські острови, Азори, Мадейра й Капверидські острови. „Три важні факти— пише Жермен — впадають в око при розгляданні зоольоґічної історії цієї атлянтійської групи островів: Незвичайне вбожество в ріки, континентальний характер їх фавни й вкінці тісні взаємини цієї фавни між південно-европейською й північно-африканською. З фавною тропічної Африки не має тамта взагалі ніщо спільного. На всіх островах фавна солодкої води дуже незначна. Всі річні звірята (за виїмкою угора) походять з вибухових часів. Принесли їх сюди люде. У ріках і потоках жиють лише звірята такі, які бувають у Півн. Африці й Півд. Европі. Ця краєва фавна (звірята — за виїмкою деяких пород, які недавно запроваджено — наскрізь автохтонна (краєва). Вона на всіх островах однакова, а передусім вона континентальна. Та не дасться заперечити, що на деяких островах є породи звірят, характеристичні для цих островів. Але вони не є численні і всі походять із спільної землі. Ріжниці між ними повстали щойно тоді, як затонувший континент поділився на архіпеляґ а потім на острови. Цікаве, що фавна атлянтійських островів ні трохи не похожа на фавну тропічної Африки. Це тимбільше цікаве, що Капверидські острови є зовсім близько східної Африки. Зате південні острови, в Ґвінейському заливі, як Фернандо По, Аннобу, Іль ді Прінс, Сан Томас і Св. Олена (які колись лежали посеред африкансько-бразилійського континенту) мають наскрізь тропічну ростинність.

Але атлянтійські острови мають не лише фавну дуже подібну до середземноморської. Є там також звірята, які жиють і в центральній Америці та на Антилях. Це каже догадуватися, що мусіла бути якась сполука між Центр. Америкою й атлянтійськими островами.

Др. Жермен на доказ своєї теорії про потонувший континент подає водну ростину „сарґасум" із родини Phaophycee. Є яких сто пород цієї ростини. Найбільше є ростини „sargassum bacciferum". Вона не є подібна до водних ростин американських і антильських побереж. Але моряк знає, що водні ростини, які буря відриває від американських побереж, дуже рідко відпливають поза струю, [illegible] ці водорости, які є на побережах атлянтійських островів, повстали якось инакше. Коли приглянутися звірятам, що жиють поміж цими водоростами, рибам, морським псам, морським ракам і иншим мякунам, які ні трохи не є подібні до американських або европейських, а бувають лише в морі Сарґасо, то — на думку Жермена — остає лише можливість, що десь недалеко моря Сарґасо мусів бути колись континент, який затонув в океані, який старинні називали Атлянтіс. Ці водорости то останки з побережа, істнують вони від тисячеліть. Множаться вони природним способом при помочі дільби, цебто клітина перепозовлюється. Понайбільше звірят побережних країв затонули разом із сушею. Деякі породи звірят примінилися до нових услівй життя й перетривали катастрофу. Це є звірята, які ще нині подибуємо на тих островах. Вони становлять континентальну фавну посеред безмежного моря. Угор, то одинокий мешканець солодких вод, який пережив катастрофу. Жиє він на побережах і берегах рік на північному-заході Атлянтіса. Він не вигинув. Бо угор розмножується (як це наука знає вже від яких 15 літ) на вилоті Атлянтійського океану й паруеться на дні моря Сарґасо. Може загадочний інстинкт угрів, які з середнеевропейських рік перепливають аж до моря Сарґасо, щоби там зносити ікру — доказує, що й не дуже давно істнував цей казочний континент Атлянтіс? Або може від часів, як Африка відділилася від Америки (що сталося в стілки багато літ, що неможливо, щоби вже з тих часів люде оставили якусь леґенду, не згадуючи про леґенду Атлянтіс, що й так вказує з самої вже назви на грецьке походження. Отже загадка казочного континенту Атлянтісу все ще не розвязана.

---o---

Недавно тому один із атлянтійських каблів перервався. Треба було направити його. Кораблі вислані для цієї цілі. видобули при помочі якорів разом із каблем величезний камінь, що лежав на дні моря Витягали цей кабель 9 тисяч км. від берега, на північ від Азорських островів, а кабель був у глибині 3 тисячі метрів. Показалося, що то був камінь вульканічного походження. Але цікавійше, викинений вибухом не на дні моря, але на суші. Далося воно ствердити тим як камінь згуснув на своїй поверхні. А що на поверхні не найшли також ніяких слідів звітрення, з цього наука догадується, що камінь дістався недавно після вибуху до морських глибин. Отже завдяки припадкові маємо в цьому камені незбитий доказ, що на дні Атлянтику є якась суша, затоплена наслідком вульканічного вибуху.

Останніми часами вчені, бажаючи пізнати правду, почали робити пошукування на дні Атлянтику. Почала ці пошукування Англія, за її приміром пішли Злучені Держави й Німеччина. Досліди цих експедицій мали доказати, що на дні Атлянтику є велічезний затоплений остров, перетятий ланцюхом гір, що йдуть у півн.-східнім напрямі, аж до побережа Південної Америки. Ланцюх тих гір є 9 тисяч стіп високий, а одна з його відніг творить своїми шпилями Азорські острови, св. Павла, Успення і Трістан Акунба. Досліди виказали теж, що весь той остров покривають вульканічні останки. Походять вони з страшних вибухів. Стверджено навіть вигаслі кратери вульканів.

Стільки принесли розсліди морського дна. Перейдім до инших розсліднів і доказів. Палеонтольоґія, яка дає вісти про пратипи звірят і ростин, находить скаменілий матеріял у покладах землі. На цьому матеріялі студіює розвиток і повільні переміни від пратипів до теперішнього світу організмів. У пошукуванню за безпереривністю розвоевого ланцюха відкрили ряд споріднень між звіринними расами і родами фльори (ростинности) Нового і Старого Краю. Не все одначе знаходили сполучуючі розвоєві звена (кільця), котрі повинні находитися і тут і там.

І так прим. м. и. пратипу коня (protohippus) не найшли ніде ані в Европі ані в Америці, ані в Африці. В Америці коней не було; ствердили це відкривці. Але Европа й Азія мали вже тоді багато рас коней. Одначе пратипу й вони не мають. Отже кінь у давній давнині мусів еміґрувати до Европи. По дорозі на протязі довгих століть кінь улягав щораз більшій еволюції (переміні). Переплисти кінь не міг, отже щоби перебути дорогу через Атлянтик, мусів мати якийсь континент. На тім континенті повинні би бути скамянілі бракуючі звена переміни. Вчені ставлять щонайбільше гіпотезу (науковий здогад) мостів, що лучили оба континенти. Ці сполуки мали пізнійше запастися. Простійшою була би гіпотеза, що в прастарих тих часах лучилася Атлянтида безперервно з обома континентами. Вона то, ця Атлянтида затоплена в филях океану.

Цікава є нова теорія гамбурського метереольоґа Альфреда Веґенера, що континенти пересуваються. Веґенер ствердив на основі своїх спостережень, що лінія побережу берегу Північної Америки й Африки згоджується точно, аж до подробиць, відповідають собі загнення й опуклини. Колиб посунути ці лінії берегів, утворилася би одностайна суша. На цьому основує теорію, що нинішні части світа творили колись одну малу континенту. Теорію цю справдив і попер вислідами ґеольоґічних дослідів. Пізнійше море вдиралося й розривало цей континент. Вкінці суша набрала вигляду подібного до нинішнього.

Нинішна наука усталила, що одна з вульканічних ліній, які йдуть із півночі на південь, переходить через Азорські острови. Вулькани цієї лінії мусіли знищити й затопити часть суші. Зчасом відділили остров, який пізнійше, наслідком вибухів, запався тому 11 тисяч літ, як остров Позейдон. Веґенер пояснює в своїй теорії пересування суші діланням сонця.

Стільки досі маємо вістей, основаних на наукових дослідах. Вони потверджують істнування тої суші, досі леґендарної. Чи ще дальше виясниться ця леґенда, покищо не знати. Нинішня наука каже, що колиб Атлянтида вже тоді мала людей, то найстарші кістяки чоловіка мало пригадували би нинішнього чоловіка. Тому тяжко було би вияснити цю високу культуру тодішнього чоловіка, про яку згадують леґенди й міти.

5-ГО ЧЕРВНЯ 1569 РОКУ.

Дня 5-го червня минуло 356 років від важкої історичної події, що дуже заважила на долі західно-українських земель взагалі, а Галичини особливо. Подія ця то т. зв. Люблинська унія з 1569 року, себто злука в одну цілість з Польщею Литви, під владою якої було в той час багато українських земель.

В долі самої Галичини ця Люблинська унія не змінила майже нічого, бо та країна була вже до того часу 220 років з малими перервами під владою Польщі. Коли у 1340. році на Юрію Тройденовичу вимер пануючий галицько-волинський княжий рід, угорський король Людвик і польський Казимир захотіли забрати ці землі. Та їм не вдалося; галицькі бояре вспіли оборонити та передали княжий престіл литовському князеви Любартови. Але не на довго. Польський король Казимир по кількох роках забрав під свою владу Галичину, яка й з малою перервою угорського панованя оставала під Польщею аж до першого її розбору, себто до 1772 року. Волинь і другі північно-західні землі залишилися тоді під Литвою, що мала тоді під своєю владою також Чернигівщину, Київщину з Задніпровем і Поділля.

„Захопивши Галичину — пише проф. Грушевський у своїй історії — Казимир всіми силами пильнував того, щоб як найбільш ослабити все, що стояло проти Польщі, **а напустити туди як найбільше своїх людий. Він відбирав маєтки і уряди у боярів, які держалися Любарта, роздавав землю Полякам і ріжним зайдам, що приставали до Поляків, наклікав до міст Німців, даючи їм всякі права.** Боронив здобутої землі всіми силами, мав до помочі Угрів, папу, часом і рицарів німецьких, і Любарт був супроти нього за слабий, щоб видерти від нього Галичину." Це робилося цілими сотками років. Поневолювалось українське селянство, відбиралось усі, хочби найпримітивніші права українському міщанству, перетягалося на свій бік українські інтелігентні і богаті верстви, а разом з тим насаджувалося на українських землях польський елемент, наділений необмеженими правами, зглядно безкарний у свойому безаконню. А все те в тій цілі, щоб змінити насильно характер краю.

Отже в долі Галичини, яка в час Люблинської унії мала за собою 220 років польського панування, та унія не змінила нічого. Вона ввела такий сам стан, що давно вже заістнував у Галичині і в инших українських землях.

Люблинською унією прилучено безпосередньо до Польщі насильно Волинь, Підляше, Браславщину й Київщину, а під Литвою, що тепер тісно звязалася з Польщею, остала Берестейщина і Пинщина. Тепер це вже був один чорт. Оці всі українські землі з Сіверщиною, яку підбито сорок років пізніще, оставали під Польщею аж до визвольної війни Богдана Хмельницького.

І хоч цей 1569-ий рік фактично не змінив нічого в положенню Галичини, то поширюючи подібний стан річний на українських землях дальше на схід, він тим більше закріплював той стан у Галичині, відсуваючи у майбутність можливість яконебудь зміни та утворюючи рівночасно ґрунт, на якому у відповідний момент могли опертися ті, що хотіли за всяку ціну над краєм панувати.

В. А.

ЗВІДКИ БЕРЕТЬСЯ ПАПІР ДЛЯ ҐАЗЕТ.

Той папір, на якім днина за днинною друкуються тисячі американських ґазет, родиться і виростає в лісах Злуч. Держав і Канади; його родить з дерева. Кожда людина, що за два центи купує собі в ранці чи у вечері ґазету на 24 сторонах, тим самим „вирубує" з якогось американського або канадійського лісу брусок дерева на чотири палі (інчі) довгий, пів палі широкий і два палі завгрубшки. З одного сажня дров (128 кубічних футів (3,600 осіб) можуть довідатися, які сегодня новини на світі.

Для того, щоби міліони таких сажнів і цілі ліси перетворювати у скирти ґазетного паперу, люде сотворили цілу велетенську машину, помітну і своєю хитрою механікою і масовою продукцією. Одна з великих фабрик паперу в одним дни продукує його досить, щоб 1,800,000 передплатникам постачити ґазету на 24 сторонах. Папером, що виходить з тої фабрики в один дни, можна би накрити 1,400 акрів.

Усі фабрики паперу положені понад ріками, які служать їм на три способи: як моторова сила, для транспорту і постачаючи потрібну для продукції воду. Деякі новіщі фабрики користуються з електричної сили, але дерева транспортують все таки на ріках і з рік черпають воду для виробництва. З того дерева, що по ріці Сент-Моріс (в східній Канаді) спливає тільки до одної фабрики, можна би зробити дарабу (пором), чотири фути широку, чотири фути високу і довгу на двіста миль. Воді помпи на берегах тої ріки вистачилиб для постачання води такому місту, як Бостон або Балтімор.

Виробництво починається з того, що дерево рубають, обчімхують з кори і ріжуть у бруси по чотири фути завдовшки. Так воно іде на „жорна", що мелють і труть ті бруси на розпливчату деревну масу. Принціп той сам, що в звичайних жорнах, тільки в папірні ті жорна велики,— камінь має яких пять футів вшир і такий-же завгрубшки. Обертають його,— дуже швидко і з гуком — велетенські електричні батерії. До каменя пруть брус дерева і на протязі одного дня один такий жорновий камінь може змолоти і розтерти 17 сажнів. По жорнах раз-у-раз спливає цілий потік води, який змелену масу дерева забирає з собою і охолоджує. Вийшовши зпід жорен і сполучене водою дерево виглядає як рідка юшка.

Та навіть якби з неї витягнути воду, то деревна маса не трималабся купи; у ній немає тих ниток чи то волокон, які бачимо в ґазетнім папері,— все мілко змелене і розтерте. Для того треба добавити до неї ті волокна, теж з дерева. Частину — приблизно четверту частину — брусів не мелють, але рубають на тріски, по якому цалеві дерев. Ті тріски насипують у великий казан, добавляють розчин з сірки і вапна, пускають пару, і яких вісім годин дерево вариться. Після такого виварення з його лишаються тільки тонкі природні волокна, які мішають з деревною масою тільки для того, щоб вони служили за нитки чи то мускули, придержуючі папір при купі.

Та все таки і з тими тоненькими і коротенькими нитками дерево представляється як рідка юшка, якій далеко ще до рівного, сухого паперу. Ту юшку закрашують алуном і синкою і з великої бочки („тенка") ллють на мідну сітку. Юшка як водопад ллється з гори, падає на пояс з сітки, що швидко посувається, вода спливає через сітку і в один момент з прочіщеної юшки робиться наче поволока мокрої маси на дротяній сітці. З дротяної сітки, в неустанним русі, вона перекидається на широке [illegible] радно, [illegible] бавовняне, гублючи по дорозі все і все більше води. Далі ті рядна несуть деревну масу, — все сухішу і тоншу — на горячі циліндри, які з неї забирають ще більше води і врешті ціле широке рядно сухої деревної маси іде під стальову машинерію, яка його прасує і робить з нього папір. Ціла та справа — перехід „юшки" з меленого дерева від першого „тенка" аж до останньої машини, з під якої виходить вже папір, не забирає більше, як 45 секунд.

Рахуючи разом всі виробничі процеси — від самого ліса аж до кінця — на протязі одної секунди фабрика виробляє стільки паперу, скільки треба на двайцять примірників ґазети в 24 сторони.

З БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ЖАРТІВ.

I.

Оповідають, що коли ще Раковський був головою „совнаркому" в Харкові, на новий рік рано дістав телефон і перші слова з телефону:

— Дурак!

— Що се? — питає здивований Раковський.

— А витаю Вас! — каже другий комісар. У нас же, бачте, тепер все скорочене: „совнарком", „наркомфін" „наркомхоз", „неп," навіть штати (себто платня, а не штани, бо тих цілком не було), отже є і „дурак."

— Та що значить?

— Доброе утро, Раковський!

II.

Один комісар в Красноярску Банковський підписував усі письма і документи, які його писарі предкладали, не читаючи.

Користаючи з того, вони предложили йому одно письмо, в якому він запрошував начальника поліції на хрестини до себе за 9 місяців, і друге, в якому писав, що нічого не знає, бо нічого в канцелярії не читає, бо не має часу, бо недавно оженився.

Донесено про сі письма до Москви і Банковського усунено.

Таким способом усунули писарі комісаря.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

БЕТЛЕГЕМ, ПА. Бр. св. Димитрія, від. 288, повідомляє всіх своїх членів, що надзвичайний мітинґ відбудеся дня 6-го серпня, точно о годині 7-ій вечер, на Українській Ґали на Карбон ул. Неявившийся член заплатить 1.00 кари, а урядник 2.00. Звичайний мітинґ відбудесь дня 16-го серпня, точно о годині 1-ій пополудни. Кождий член повинен явитись на тім мітинґу, бо є важні справи до полагодження. — Роман Каплун, предс.; Рафаїл Остапчук, секр.

БОРОТЬБА ЗА ЗЕМЛЮ.

Над українськи народом зависла нова небезпека. Від кількох тижнів польський сейм радить над новим проєктом земельної рефарми. Коли в 1920 році большевицька армія досягла Варшави, польські пани не мали иншого способу заохотити польського хлопа до оборони Польщі, як пообіцяти йому землю. І тоді польський сейм поспішно ухвалив закон про земельну реформу. Та коли припадок уратував Польщу від заглади, польські поміщики скоро забули про земельну реформу і не мали найменшої охоти віддати землю в Польщі польському хлопові. В корінній Польщі польський селянин землі не дістав. Ціла земельна реформа в Польщі звелась до того, що польського хлопа посилано на українські землі, на так звані „креси" і тут споконвіку українську землю ділено між польських кольоністів. Тай тут землю дістали переважно лише польські жовніри, часто густо ґенерали, офіцери та їх чури, які з роду на землі не працювали, не вміли і неконче хотіли на ній працювати.

Ціла земельна польська політика полягала саме в тому, щоб відвернути увагу польського селянина від поміщицької землі в Польщі, а зробити його ласим на землю українську. Та й тут на „кресах" між польських осадників поспішно розділювано головно лише бувшу державну землю та землю української православної церкви.

Польський селянин все таки щораз голосніще домагався землі таки в корінній Польщі. Та польський уряд і польський сейм, в якому на сором хлопські посли мають величезну більшість, не спішились з переведенням земельної реформи в життя. Що й но тепер вніс польський уряд до сейму проєкт зміни дотеперішного закону про земельну реформу.

І знову головною цілею того проекту є якнайскорше розпарцелювати між польських осадників поміщицькі й державні та церковні землі на наших землях на т. зв. „кресах", погоню польського селянина спрямувати на схід, на землі українські. На цьому погоджуються всі польські партії. В цьому теж лежить велика небезпека нового проєкту земельної реформи для українського народу.

Українське село, яке дуситься з браку землі не може спокійкійно ждати, аж закинуть на нього цю нову петлю. Український народ мусить повести широку, добре зорганізовану оборону свойого варстату праці.

Українські посли до сейму, українські партії та станові, професійні організації українського селянства повинні негайно перевести організацію цеї акції.

Крайна пора!

БУТЛЄҐЕРИ МАЮТЬ 17 КОРАБЛІВ.

Перт Колборн, Онт. — Бизнес може упадає в Канаді, безробіття зростає, але бутлєґерство (нелеґальна торговля упоюючими трунками) незвичайно росте вгору. Коли минувшого місяця прибувало до цього порту з Америки сім бутлєґерських кораблів по горячі напитки, то цього місяця їх число зросло до 17—20. Минувшого тижня ця бутлєґерська фльота забрала відси 20 тисяч скринок (кейсів) горівки і повезла їх до Бофало в Америці. Мажна бути певним, що незадовго бутлєґерство розвинеться між Канадою і Злученими Державами до найбільших розмірів.

ІСТОРІЯ ОДНОГО ВИНАХІДНИКА.

Одного з найбільш відомих, найбільш уживаних і найбільш корисних машин є звичайна машина до шиття. Не обійдеться без неї ніякий кравець, ні одна швачка, можна її здибати мало не в кождій хаті. Сотні тисяч тих машин продукують фабрики щорічно даючи роботу тисячам робітників та зиськи. Фабрикантам і продавцям.

Але чоловік, щ опридумав ту машину, набідувався довгі літа, поки свій винахід пустив поміж люде, і користь з нього мав аж тоді, коли вже ледви міг користати.

Еліс Гау уродився в 1819 році в Спенсер (Масачусетс) в сімї бідного фармера-мельника. Вже з дитинства мусів помагати батькови і братам при роботі в млині, а в шіснайцятім році життя пішов працювати до фабрики в Ловел, потім в Кембридж. В двайцять-першим році життя оженився і перебрався до Бостону, де працював як машиніст.

Думка про можливість якогось механічного знаряду до шиття прийшла йому, коли дивився, як жінка шиє і шиючи виконує рар-у-раз такий сам рух рукою. Че не могла би замінити тої руки машиною, якаб так само пробивала голкою матерію й витягала голку назад? Перший модель йому не вдався; голку в нім він приспособив з вушком по середині і напрацювався цілий рік, поки переконався, що так не піде. Пробував инакше, з загнутою голкою, з вушком коло вістря, врешті з двома нитками, і в жовтні 1844 року мав вже готовий перший надійний модель.

З довірям до будучности свого винаходу Гау покинув роботу в Бостоні і перебрався назад до батька, щоб далі працювати над своєю машиною. Батько жив в той час в Кембридж, де мав майстерню соломяних капелюхів. Але майстерня згоріла і Гау опинився без даху і без засобів для удержання родини, в якій вже прибуло троє дітей. Та трапився сусід Фішер, якому сподобались його спроби і за половину майбутніх патентових прав він давав Гаувови мешкання і удержання та ще позичив пятьсот долярів. В маю 1845 року машина була готова і Гау вшив на ній перших двоє убрань, для себе і для свого спільника.

Та покищо на тім стало. Він дістав патент на свою машину, але бостонські кравці не хотіли її куповати зі страху, що машина зруйнує їх ремесло. Фішер вийшов з спілки, а Гау пішов знов працювати на залізниці. В осени 1846 року переїхав до Англії, щоби там пробувати щастя, але й там йому не повезло. Ледви мав за що відослати родину назад до Америки, а сам ще мусів лишитися заробляти на шіфкарту. Приїхавши застав жінку хору і через кілька день після його приїзду вона померла.

Ще одного спільника Гау найшов в Ню Йорку, але й тут з спілки нічого не вийшло. Серед кравців машина викликала таке обурення, що прийшло навіть до розрухів по майстернях. Тільки вже під конець його життя кравецькі майстерні стали заводити в себе його машину. Правда, так швидко одна за одною, що на протязі шести літ прибуток винахідника підскочив за $300 на рік до $200,000. Але Гау вже був вимучений недостатками і слабістю і помер в Бруклині в 1867 році.